

JACQUES SONCK – Portraits 1977-2019 — 25th January - 31st March 2024 at Fondation A Stichting
'De uitzondering is de regel' by Veerle Vanden Bosch on February 3rd 2024 in De Standaard, p. 38-41.

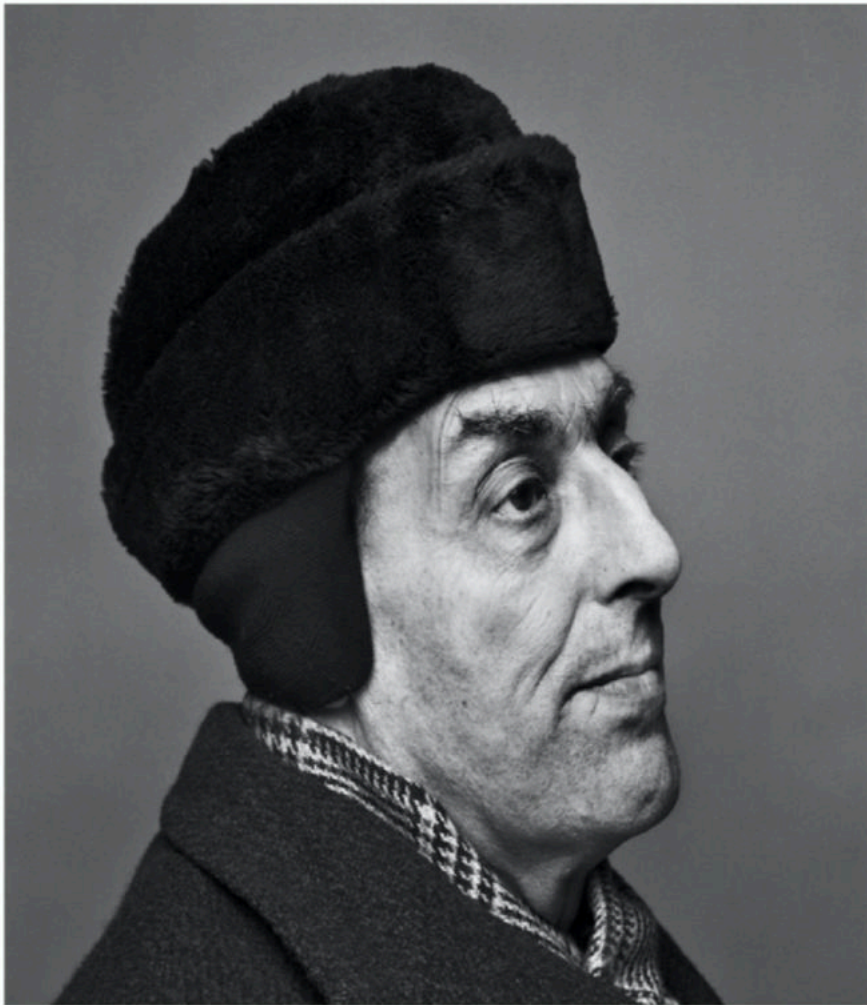

Studioportret, 1993. Jacques Sonck/Courtesy Gallery Fifty One

De uitzondering is de regel

Wat is mooi, wat is lelijk, wat is de norm?
Uit die vragen vertrekt al een halve eeuw lang het
oeuvre van de Belgische fotograaf Jacques Sonck. Een
overzichtsexpo toont dit bijzondere *work in progress*.

Door **Veerle Vanden Bosch**

Studioportret, 1996. Jacques Sonck/Courtesy Gallery Fifty One

Een mollige skinhead, een jongen nog, blikkig in de lens van Jacques Sonck – wie maakt me wat? Zijn mollige naakte torso, bleek en haarloos, geeft hem een kwetsbaarheid die in tegenspraak lijkt met zijn blik. Een zwaar opgemaakte oudere vrouw met een indrukwekkend hoog getoupeerd kapsel poseert met gesloten ogen en een monkel-lachje. Haar valse wimpers ogen monumentaal en zuigen alle aandacht naar zich toe. Een gezette vrouw in badpak kijkt geamuseerd in de camera. Door het vogelperspectief oogt ze nog monumentaler dan ze al is, een reuzin haast tegenover het kleine meisje dat aan haar voeten zit. Een man leunt elegant tegen een witte muur. Zijn schoenen met naaldhakken en plateauzolen vormen een perfect verlengde van zijn zwarte maatpak.

Het zijn maar enkele van de 120

zwart-witportretten van de Belgische fotograaf Jacques Sonck (°1949) die te zien zijn bij de A Stichting in Brussel. Al zo wat een halve eeuw schuimt Sonck de Belgische kust en de straten van Brussel, Antwerpen en vooral zijn Gent af, op zoek naar mensen die er apart uitzien, vanwege hun lichaamsbouw, hun kapsel, hun outfit, de pose die ze aannemen – mensen uit alle geledingen van de maatschappij die hij boeiend vindt. En die hij vervolgens vraagt of hij ze mag fotograferen. Het druist wat tegen zijn persoonlijkheid in, Sonck is een timide en introverte man.

Nietsontziend eerlijk

Misschien zijn net daardoor wildvreemde mensen op hun gemak bij hem, durven ze zich openstellen voor zijn camera. Intuïtie is daarbij heel belangrijk. "Als mijn buikgevoel zegt dat iemand

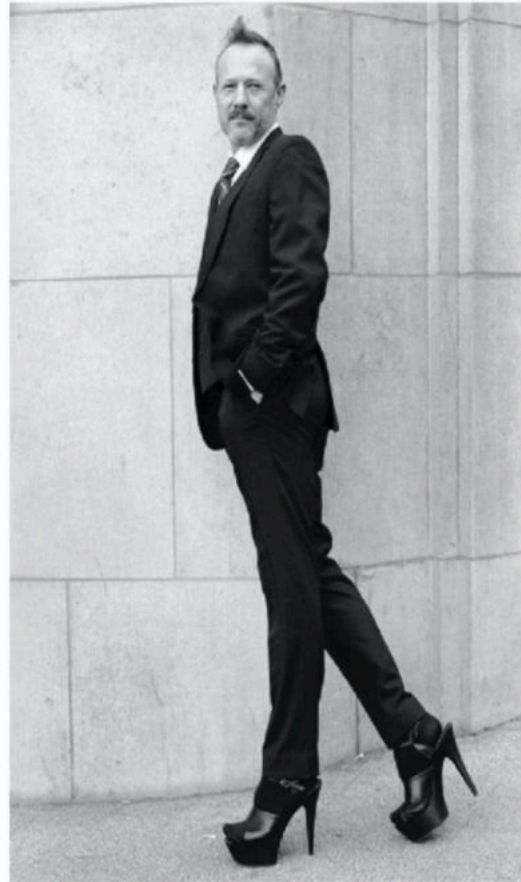
een interessant onderwerp is voor een foto, dan blijkt dat ook vaak zo te zijn", zegt hij op de persvoorstelling van de expo. Veel meer interactie is er niet: hij vraagt hun namen niet, vraagt niet wat ze doen in het leven. Dat is ballast, vindt hij, de foto's moeten voor zich spreken. Het enige wat hem interesseert, is hun buitenkant vastleggen op foto. Niet om ze neer te zetten als freaks. Zijn benadering is humaan en respectvol, maar zijn beelden zijn wel nietsontziend eerlijk. Al gaat er ook een zekere tederheid in schuil.

Het is Sonck er dus niet om te doen de persoonlijkheid van mensen te revaleren. "Fotografie is een medium dat alleen de oppervlakte van mensen toont, het is onmogelijk om naar hun psyche te peilen, daar geloof ik niet in", zegt hij. "Op de een of andere manier probeer ik de mensen te documenteren die

►►

De Panne, 1987. Jacques Sonck/Courtesy Gallery Fifty One

Brussel, 2016. Jacques Sonck/Courtesy Gallery Fifty One

leven in dit tijdperk en in dit deel van de wereld dat ik thuis noem. Voor mij is het de diversiteit die interessant is: we zijn allemaal verschillend en toch gelijk."

De mensen op deze foto's hebben geen schaamte. Ze poseren trots en zelfbewust, al lijkt je bij sommigen een vleugje timiditeit of argwaan te bespeuren. Maar dat is interpretatie, want hoezeer Sonck ook beweert dat hij alleen de buitenkant van mensen vastlegt, toch suggereren al zijn portretten ook een verhaal. Het zijn foto's die neutraal ogen, maar toch tot de verbeelding spreken. Als je door de expo struint en de bonte bende ziet die hij in zijn lange carrière bij elkaar heeft gefotografeerd, dan zie je dat dit werk pertinente vragen stelt. Wat is normaal? Wat is mooi, wat is lelijk, en wie bepaalt dat? Sonck fotografeert mensen die buiten de normen vallen, maar vat ze op een respectvolle manier. "Misschien leert de toeschou-

wer door mijn werk op een andere manier te kijken, vol empathische nieuwsgierigheid", is zijn hoop.

Natuurlijk gebeurt er tijdens die korte, intense ontmoetingen wel iets. "Wat er tussen fotograaf en onderwerp gebeurt, is ook leesbaar in de foto", zegt curator en galerist Roger Smulewicz daarover. De fotograaf laat een vingerafdruk achter in het beeld, maar waaruit bestaat die dan precies? Een zekere verbondenheid met zijn onderwerpen, misschien? "Het zijn indringende portretten, die door de bijzonder verfijnde zilvergelatineafdrukken des te uitgespuurd ogen", aldus Smulewicz. Want Sonck werkt analoog: dat maakt de licht-donkercontrasten des te helderder, de grijstinten des te subtieler, het zwart des te dieper.

Vanaf de jaren 90 begon Sonck ook studioportretten te maken, waarin hij inzoomt op fysieke details die hem intrigeren. Maar ook die portretten vloei-

en voort uit toevallige ontmoetingen op straat: een man met een berenmuts die uit een renaissanceschilderij lijkt weggelopen, een knorrig kind, een aangrijpend beeld van een oude vrouw op de rug gezien, mager, met verrimpelde huid en uitstekende ruggengraat.

Staat van België

In de loop van de jaren is Soncks stijl bijzonder consistent gebleven. Hij fotografeert meestal frontaal, soms in profiel, soms vanuit vogel- of kikvorsperspectief, met een zo sober mogelijke achtergrond: een muur, een trottoir, een grasveld. Daardoor vallen alle context en ballast weg. Heel af en toe staan er figuranten in de achtergrond die de foto meer betekenis verlenen: een man met in onhandige letters "Marie Louise" op de borst getatoeëerd, een vrouw in badpak iets verderop. Of een trots poserend zwart meisje in de branding, in de achtergrond twee oudere witte mannen: de een kijkt geamu-

Gent, 2019. Jacques Sonck/Courtesy Gallery Fifty One

Maldegem, 2013. Jacques Sonck/Courtesy Gallery Fifty One

Hoezeer Sonck ook beweert dat hij alleen de buitenkant van mensen vastlegt, toch suggereren al zijn portretten ook een verhaal

seerd toe en lijkt mee te poseren, zijn afgetrainde lichaam etalerend, de ander – met hangbuikje – kijkt het vanaf een nog grotere afstand allemaal een beetje aan.

Hoewel de expo vier decennia overspant, vormt de portrettenreeks in zekere zin een tijdloos geheel. Je ziet wel kapsels en modes veranderen, subculturen komen en gaan, en in de recentste beelden komt de lgbti-beweging duidelijker naar voren. Doordat Sonck al vijftig jaar aan zijn *work in progress* bezig is, heeft het een sociologisch karakter gekregen. Uiteindelijk zal het een soort survey zijn van de staat van België, aldus Smulewicz. Een documentair gehalte zit er zeker in, beaamt Sonck. Dat heeft te maken met

de beperkingen van fotografie: “Een schilder kan om het even wat op zijn doek, een fotograaf is afhankelijk van zijn toestel. Die onvermijdelijke link met de realiteit is tegelijk de sterkte van fotografie. Maar tegelijk hoop ik dat mijn fotografie meer is dan dat.”

Straatwandeling

Door die sociologische dimensie wordt zijn werk vaak in verband gebracht met dat van fotografen als August Sander (1876-1964) en Diane Arbus (1923-1971). Een foto van een meisjestweeling op de expo knipoogt uitdrukkelijk naar een gelijkaardig beeld van die laatste. Maar terwijl de beelden van Arbus een kriti-

sche en ontregelende dimensie hebben doordat ze op zoek ging naar mensen in de marge – mensen met wie ze mededogen voelde – gaat het bij Sonck niet om de sociale achtergrond van zijn onderwerpen. En terwijl Sander de Duitse samenleving in zeven groepen onderverdeelde, is het werk van Sonck wars van elke classificatie. Hij kiest zijn onderwerpen intuïtief.

De expo is niet chronologisch opgevat, vier decennia fotografie hangt er door en tussen elkaar. Het is veeleer een straatwandeling, waarop nu eens veel en dan weer minder mensen je pad kruisen. Het is een gelukkige keuze, die de monumentaliteit van dit oeuvre extra in de verf zet – een oeuvre dat in essentie een hommage is aan het individu en het unieke van elke mens. ■

Jacques Sonck. Portraits 1977-2019.

Tot 31 maart in A Stichting, Brussel

★★★★☆